

ПОЛИТИКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В РУМЪНИЯ И ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ТЯХНОТО ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ

Доц. д-р Йоана Панагорец
Ас. д-р Драгош Панагорец

Резюме: В Румъния опазването на околната среда се появява като самостоятелна област на националната политика през 1990 г., когато за първи път е учредено Министерството на околната среда. Стратегиите за развитие на националната екологична политика в предприсъединителния и следприсъединяването период са оформени от приоритетите на присъединяването на Румъния към Европейския съюз. Те са съобразени наред с това и с потребностите и приоритетите на страната. Настоящата статия е посветена на принципите и целите на политиките за опазване на околната среда в Румъния, както и на финансовите инструменти и институции, участващи в осъществяването на тези политики. В Румъния проблемите на околната среда са от жизнено важно значение. Това се отнася най-вече за онези от тях, които са резултат от замърсяването на местно ниво, резултат предимно от употребата на нефт и нефтени продукти, от минната промишленост, обработката на руди и нефт, експлоатацията на ТЕЦ, химическата, дървообработващата и целулозна промишленост, металургията, електротехническата промишленост и машиностроенето, циментовата промишленост, транспорта, комуналните услуги и селското стопанство.

Ключови думи: политики, околна среда, финансови инструменти, програми, институционални заинтересовани страни.

JEL: P29.

Въведение

В глобален мащаб индустриализацията и технологичното развитие повишават международната взаимозависимост чрез икономическа интеграция, транснационална комуникация и, не на последно място, въздействието върху околната среда. Интересът към околната среда се засилва значително след като природозащитниците празнуват за първи път през 1970 г. деня на Земята, а енергийната криза от 70-те години на миналия век успява да я наложи като проблем в индустриализираните райони. Петролните разливи, замърсяването на въздуха в градовете, пестицидите в почвата и проблемите в атомните електроцентрали поставят въпроса за околната среда в международния дневен ред¹.

Трите Международни конференции² по проблемите на околната среда (1972 г., 1992 г. и 2002 г.) определят основните политически задачи в областта за страните участнички. В резултат на това, малко след първата конференция на Организацията на Обединените нации, на която присъстващите 113 нации изразяват загрижеността си по отношение влиянието на човешката дейност върху околната среда. Европейската комисия предлага програма за действие в тази област, като отчита необходимостта от легитимността на обща политика в областта на околната среда. С течение на времето Европейската общност приема закон за околната среда, който се разработва постоянно и в момента включва над 200 директиви и регламенти.

Единният европейски акт, приет през 1986 г.,³ е документът, с който опазването на околната среда получава правно основание по силата на Договора за Европейската общност, даващ изрични компетенции на ЕО в областта на опазването на околната среда. По силата на Договора от Амстердам от 1997 г. политиката в областта на околната среда се превръща в хоризонтална политика на Европейския

¹ Joshua, S., Goldstein, Jon, C. Pevenhouse, *Relatii internationale*, Polirom Publishing House, Bucharest, 2008, pp.543.

² Първата конференция на ООН в Стокхолм през 1972 г.; конференцията в Рио де Жанейро през 1992 г. и Световната среща на върха за устойчиво развитие в Йоханесбург през 2002 г.

³ Актът е ратифициран през 1987 г.

ПОЛИТИКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В РУМЪНИЯ ...

съюз, което означава, че проблемите на околната среда задължително трябва да бъдат взимани под внимание при разработването на секторните политики.

Както на национално, така и на международно ниво политиката за опазване на околната среда е специална политика. Тя оценява реалните екологични ситуации и констатира негативните влияния върху околната среда. Наред с това тя определя с помощта на съответните институции необходимите стъпки за опазване и съхранение на природните богатства и установява системи за санкции в случаите на замърсяване. Екологичната политика е тясно свързана и обусловена от икономическата, административната, финансовата и законодателната политика. Тази корелация се базира на национални и международни съвместни интереси. Този аспект на екологичната политика се дължи на факта, че тя представлява конкретни теоретични и практически взаимоотношения.

Задачите на екологичната политика са разнообразни и сложни. Те са основна отговорност на екологичната политика на правителството на всяка страна, както и на националните и местни специализирани органи за управление.

Принципи и стратегии

В Румъния околната среда се очертава като независима област на националната политика през 1990 г., когато за първи път се основава Министерството на околната среда. Политиката в тази област е еволюирала от приемането на минимални мерки за защита на околната среда, свързани с ограничаване на замърсяванията, до установяване на техните причини и определяне на задълженията и отговорностите за вредите, причинени на околната среда.

Първият официален документ, определящ националните цели за опазване и устойчиво съхранение на околната среда, е Националната стратегия за опазване на околната среда. Тя е изготвена през 1992 г. и е актуализирана през 1996 г. и 2002 г. в съответствие с разпоредбите на Европейската общност. Документът е

структуриран в две части, като включва представяне на основните природни ресурси и елементи по отношение на икономическите и екологичните фактори, от една страна, и преглед на основните ресурси за опазване на околната среда, приоритетите и целите в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план, от друга.

При разработване на политиката за опазване на околната среда в Румъния са залегнали основните принципи⁴ на екологичната политика. Това се дължи на изискването за съгласуване на националното законодателство с достиженията на законодателството на Европейската общност, както е предвидено в член 174 от Договора за Европейската общност относно екологичната политика. Тези принципи са следните:

- принцип на предпазливостта при извършване на дейности с въздействие върху околната среда;
- принцип на предотвратяване на замърсяванията и рисковете за околната среда;
- принцип на опазване на биологичното разнообразие, културното и историческото наследство;
- принципът, според който замърсителят и ползвателят плащат, т.е. онези, които причиняват замърсявания или използват природните ресурси, са задължени да платят за това;
- принцип на стимулиране на дейности, които допринасят за възстановяването на околната среда (чрез безвъзмездни средства, заеми и т.н.).

По отношение на установените приоритети би могло да се каже, че те отразяват както национални потребности и тенденции, така и различни инициативи на световно равнище, а именно: поддържане и подобряване качеството на живот и на съществуващия природен потенциал; постигане на максимално добро съотношение на

⁴ Тези принципи са интегрирани в националната политиката за опазване на околната среда в Румъния поради изискването за съгласуване на националното законодателство с достиженията на законодателството на Европейската общност, както е предвидено в член 174 от Договора за Европейската общност относно екологичната политика; във връзка с това виж **Prisecaru, P.**, *Politici comune ale Uniunii Europene*. Economic Publishing House, Bucharest, 2004, с. 226.

ПОЛИТИКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В РУМЪНИЯ ...

разходите и ползите от тях; съответствие с международните конвенции за опазване на околната среда.

Законът за опазване на околната среда № 137 от 29.12.1995 г., чл. 3 определя основните принципи на устойчивото развитие:

- принцип на предпазливост при вземане на решения;
- принцип на предотвратяване на рисковете за околната среда и появата на щети;
- създаване на рамка, гарантираща участието на неправителствените организации и обществеността в разработването и прилагането на решения или мерки за развиване на международно сътрудничество с цел гарантиране качеството на околната среда.

В периода 1992 – 1996 г. националните стратегии за опазване на околната среда доведоха до поредица от документи, на чиято основа бе структурирана политиката за опазване на околната среда на Румъния до 1999 г., когато страната прие Националната програма за присъединяване към ЕС. Скоро след това бяха разработени и прибавени към тези документи Докладът за състоянието на околната среда и Планът за управление на отпадъци и опасни вещества. В съответствие с началото на преговорите за присъединяване на Румъния към ЕС през 2000 г. цялата политическа обстановка в страната е подчинена на стратегията на „Програма 2000“, изготвена от Европейската комисия за страните–кандидатки.

Следователно от позицията си на страна – кандидат Румъния трябваше да приведе своите национални политики за околната среда в съответствие с целите и стандартите на политиката на Европейската общност. Наред с това страната трябваше да определи приоритетните си области на действие и целите и сроковете за приемане на законите и добрите практики на европейското законодателство в областта на опазване на околната среда.⁵

⁵ Вж. **Anghel, P.**, *Institutiile europene și tehnici de negociere în procesul integrării*. Humanitas Publishing House, 2004, pag.130 și urm.

Финансови инструменти

От 2002 г. до началото на преговорите за присъединяване по Глава 22 – защита на околната среда, е изготвена „Пътна карта“ – документ, в който се посочват екологичните проблемите, свързани с възможностите за въвеждане на приетото законодателство за околната среда с цел насърчаване на устойчиво развитие и превръщането на политиката по околна среда в хоризонтална политика.

Стратегиите за развитие на националната екологична политика в периода преди и след присъединяването на Румъния към Европейския съюз са изработени в съответствие с изискванията на този процес и националните приоритети и нужди на страната. Във връзка с това, за да реализира стратегиите за опазване на околната среда, страната участва в редица международни програми (*ФАР, ИСПА, Програма 21, Рамкова програма за конкурентоспособност и иновации*) и национални програми (*Чиста Румъния, Програма за глобално опазване на околната среда (ГЕФ), Секторна оперативна програма „Околна среда“, Програмата за насърчаване купуването на екологично чисти продукти с минимален ефект върху околната среда, Програмата „Зелен дом“ за енергийна ефективност, Програмата за бракуване на стари автомобили*), които се явяват финансови инструменти за осъществяване на екологичните политики.

Програмата ФАР е основният инструмент на пред присъединителния период. Стартира през 1989 г. с предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Основната ѝ цел е да подпомага страните от Централна и Източна Европа, които кандидатстват за членство в Европейския съюз. Програмата е един от основните инструменти за финансова и техническа помощ. Наред с това спомага за въвеждане на законодателството на ЕС в областта на опазване на околната среда и за мобилизиране на инвестиции в тази област. Програмата ФАР има три основни компонента:

- а) Национална Програма ФАР, която финансира проекти за техническа помощ, инвестиции и побратимяване;
- б) Програма ФАР – Трансгранично сътрудничество, която подпомага двустранното сътрудничество между гранични райони;

с) Програма ФАР – Икономическо и социално сближаване⁶, чиято цел е разработване на схеми за финансово подпомагане и проекти за техническа помощ в областта на опазването на околната среда.

Програма ИСПА е вторият инструмент на предприсъединителния период, която предоставя безвъзмездна финансова помощ. Разпределените финансови ресурси възлизат на 270 милиона на година.⁷ Тази програма се фокусира върху въвеждане директивите на екологичното законодателство, свързани с опазване качеството на водите и въздуха, управлението на отпадъците и екологичната инфраструктура и транспорт.⁸ След присъединяването към ЕС програмата ИСПА беше заменена от Кохезионния фонд.

Програмата LIFE⁹ е разработена преди стартирането на Кохезионния фонд с цел финансиране на проекти в областта на опазването и съхраняването на околната среда и биоразнообразието.

Програма 21 е цялостна стратегия за действие, разработена от ООН, която се фокусира върху участието на обществеността в изпълнението на политиките за околната среда, за засилване ролята на образованието за развиване на екологично съзнание и отговорно използване на природните богатства. Програмата влиза в действие през 2000 г. в много местни общности.¹⁰ Това е програма за действие с визия за 21 век, която е ориентирана към осъществяване на устойчиво развитие. Възприета е от страните, подписали Декларацията от Рио, и основните ѝ направления са борба с бедността и социалната изолация, устойчиво производство на стоки и услуги и опазване на околната среда. В Румъния до 2003 програмата стартира пилотно в девет града

⁶ Тази програма е в сила преди да започне да действа Кохезионният фонд на ЕС; за повече информация: Cairns, W. Introdúcere in legislația Uniunii Europene, Universal Dalsi Publishing House, 2001, с. 41.

⁷ Програма ИСПА, Европейска Комисия – официален уебсайт: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/ispa/ispa_en.htm.

⁸ Răzvan C., Cristian, T. Politica de Mediu. Tritonic Publishing House, Bucharest, 2007, с 78.

⁹ Cairns, W. Introdúcere in legislația Uniunii Europene. Universal Dalsi Publishing House, 2001, с.41.

¹⁰ Министерство на околната среда и горите в Румъния, официален уебсайт: www.mmediu.ro

(Плоещ, Галац, Търгу Муреш, Байа Маре, Яш, Ръмнику Вълча, Георгево, Орадеа и Миеркуря Чук). В общинските съвети на тези градове са разкрити постоянни секретариати и работни групи, опериращи в сферата на икономиката, социалните дейности и опазването на околната среда. Програмата разширява обхвата на дейността си в повече от 40 града до 2007 г.¹¹

Рамковата програма за конкурентоспособност и иновации има за цел да идентифицира най-добрите практики в областта на разработване на проекти в сферата на рециклирането на отпадъци и купуването на екологично чисти продукти с минимален ефект върху околната среда.

За периода 2007 – 2013 г. средствата, отпуснати за сектор „Околна среда“ в Румъния от Европейската комисия, са в размер на 5.6 милиарда евро. Това финансиране идва от два основни фонда на Европейския съюз, т.е. от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Кохезионния фонд (КФ). Стратегията и разпределението на тези средства се осъществяват от Секторна оперативна програма „Околна среда“, която е разработена в съответствие с националните стратегически цели. Те са разписани в Националния план за развитие 2007 – 2013 г. (Секторни оперативни програми) и при разработването им са взети под внимание приоритетите и целите на екологичната политика на ЕС. Програмата е очертана така, че да допринесе за изпълнението както на ангажиментите, произтичащи от Договора за присъединяване на Румъния към ЕС, така и на нейните специфични цели¹²:

- подобряване на качеството и достъпа до водната инфраструктура и инфраструктурата на отпадните води;
- разработване на устойчиви системи за управление на отпадъците;
- рехабилитация на замърсените зони;

¹¹ Националният център за устойчиво развитие, официален уебсайт: www.ncsd.ro

¹² Правителство на Румъния, Министерството на околната среда и устойчивото развитие, Секторната оперативна програма „Околна среда“ 2007-2013.

ПОЛИТИКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В РУМЪНИЯ ...

- ограничаване на замърсяването на околната среда чрез модернизирани системи за отопление;
- опазване, защита и подобрене на биоразнообразието и природното наследство.

Програмата „Чиста Румъния“¹³ е друга важна национална програма за осъществяване на екологичната политика на страната. Тя стартира през 2002 г., за да координира инициативите, ускори и оцени хармонизирането на румънските и европейските норми в областта на опазване на околната среда. Основните ѝ цели са:

- обучение на населението с цел намаляване на последиците от замърсяването на околната среда;
- осигуряване на интегрирано управление на отпадъците;
- осигуряване на опазване и съхраняване на естествената и застроената околна среда според изискванията за устойчиво развитие.

Проектът, насърчаващ купуването на екологично чисти продукти с минимален ефект върху околната среда, се изпълнява между април 2009 и септември 2010 от Министерството на околната среда и горите заедно с Националната асоциация на държавните служители. Основната му цел е да повиши информираността на населението относно положителното въздействие на потреблението на екологично чисти продукти върху околната среда.

Програмата „Зелен дом“ се изпълнява в Румъния за инсталиране на отоплителни системи, използващи възобновяеми енергийни източници. Управлява се от администрацията на Фонд „Околна среда“ с цел подобряване качеството на въздуха, водата и почвите чрез ограничаване на замърсяването, причинено от горенето на дърва и твърди горива за отопление на домовете и вода за домакинството.

Следващата част на статията разглежда подробно **Програмата за бракуване на стари автомобили**, която стартира през 2005

¹³ „Clean. Romania“ – Concrete program for environmental health, април 2002, Букурещ.

г., и разкрива нейната популярност и ефективност. Програмата разполага със скромен бюджет от едва 45 милиона леи (това е най-ниският бюджет в историята на този вид програми) и има за цел изваждането от употреба на стари автомобили и осигуряване на финансови компенсации при закупуването на нов автомобил. През първите три години от действието на програмата собствениците на стари автомобили „Дачия” имат възможност да ги върнат в центрове за бракуване и да закупят нови с **отстъпка от 3 000 леи**, като тези пари се предоставят от държавата. В този период са продадени 97% от общо 15 000 автомобили, регистрирани по програмата. През 2006 г. общият брой автомобили, разпределени по програмата, нараства с 10% , но са продадени малко над 15 000 автомобили. През 2007 търсенето по програмата достига почти 100% и пазарът на автомобили регистрира рекорден брой продажби. Това се дължи на факта, че Румъния се присъединява към ЕС, отменя акцизите и въвежда първия данък за регистрация. През 2008 г. общият брой на автомобилите достига 40 000, но пазарът на автомобили бележи спад, защото търсенето е едва 76%. Анализът на периода 2005 – 2008 показва, че около 77 000 стари автомобили са извадени от употреба.

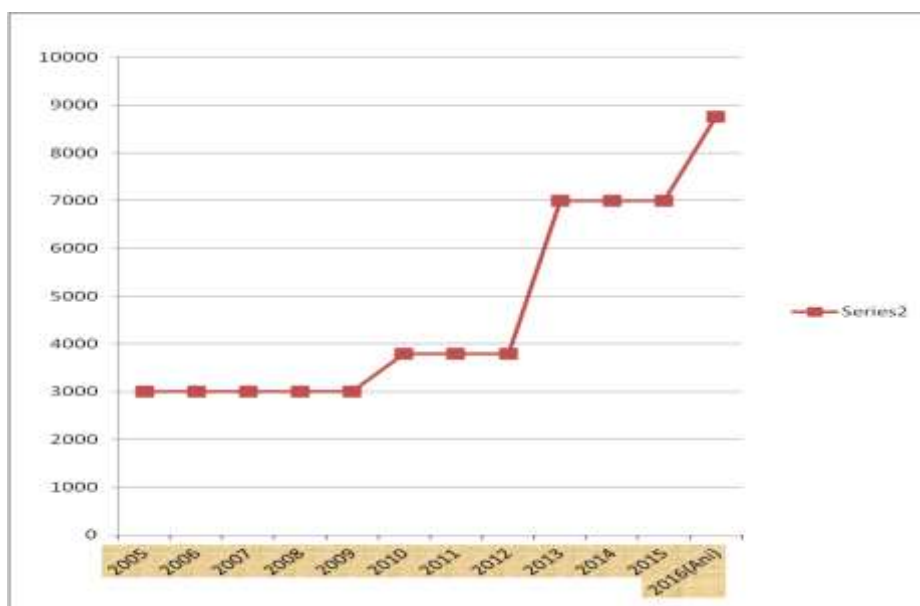
От 2010 г. бонусът е заменен от ваучер, а сумата е увеличена до 3800 леи (вж. Графика 1). Желаетелите за закупят нов автомобил могат да се възползват от други два бонуса освен този, който получават при бракуването на стария. Наред с това програмата за първи път помага на фирми да подменят старите си автомобили с нови. 186 854 стари автомобили са бракувани и са закупени 60000 нови. В периода 2011 – 2012 г. са бракувани 160 000 и са закупени 60 000 нови автомобили.

От 2013 г. стойността на ваучера е увеличена на 6 500 леи от Министерството на околната страна, но наред с това то налага ограничение, според което не може да се използва повече от един ваучер при покупката на нов автомобил. Наред с това, за да стимулира закупуването на електрически автомобили, държавата предлага допълнителен бонус от 500 леи.

През 2010 програмата за бракуване на стари автомобили постига нов успех, тъй като за извадени от употреба 190 000 и за заку-

ПОЛИТИКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В РУМЪНИЯ ...

пени 63 000 нови автомобили. Успехът на тази програма допринася значително за развитието и успеха на политиката за опазване на околната среда в Румъния.

Графика 1. Увеличение на средствата, предоставени от държавата по Програмата за бракуване на стари автомобили за периода 2005 – 2016 г.

Статистическите данни показват, че до 2014 са бракувани повече от 480 000 стари автомобили, а са били закупени почти 240 000 автомобили. Болшинството от румънските граждани са подменили старите си автомобили „Дачия” с нови. „Опел” е следващата марка, която се е облагодетелствала най-много от програмата, следвана от „Шевролет”.

Въпреки популярността и успеха ѝ, Програмата за бракуване на стари автомобили изглежда е към своя край. Бюджетът на програмата за подмяна на автомобилния парк намалява от 2010 г. насам,

тъй като все повече румънски граждани печелят в съда дела за възстановяване на данък „Околна среда“, който се събира от държавата, а тези средства се покриват от Министерството на околната среда. Въпреки че производителите и вносителите на автомобили, работещи по програмата, би трябвало да преустановят дейността си до 2015 г., а държавата да спре лавинообразното увеличение на внесените от чужбина употребявани автомобили, правителството одобри удължаване на програмата, наречено „Бракуване на стари автомобили Плюс“. Това ще доведе до разпределяне на бюджет от 75 милиона леи за закупуване на електрически или хибридни автомобили без задължението за бракуване на стар автомобил.

През 2016, според Заповед № 954/2016 на Министерството на водите и горите, фирми и физически лица могат да се регистрират в програмата „Бракуване Плюс“ и да закупят нов електрически автомобил с максимална безвъзмездна финансова помощ от 20 000 леи. За частни лица освен този бонус са добавени допълнителни екологични бонуси, достигащи 8750 леи, при закупуване на автомобил с определени характеристики.

Заклучение

Екологичната политика е замислена като елемент на общата политика на държавата и нейните отговорности включват определяне на стратегии, цели и приоритети, средства и методи, които да доведат до предприемане на конкретни действия на национално ниво за предотвратяване и борба със замърсяването, опазване на околната среда и устойчивото развитие.

В Румъния проблемите, свързани с опазване на околната среда, имат императивен характер в резултат от замърсяване на местно ниво, причинено главно от следните индустрии: добив на въглища; добив и употреба на нефт, нефтени продукти и желязна руда; металургия; минна и химическа индустрии; машиностроене; производство на цимент; дървообработване и производство на целулоза; производство на електрическа енергия от ТЕЦ и ВЕЦ;

ПОЛИТИКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В РУМЪНИЯ ...

транспорт; селско стопанство; комунални услуги и др. Във връзка с това правителството на Румъния трябва да контролира постоянно и с голяма отговорност изпълнението на екологичната си политика и използването с максимална ефективност на финансовите инструменти, чрез които се реализира тези политика.

За 2016 г. румънското правителство е предложило за финансиране от фонд „Околна среда“ проекти и програми на стойност 790.1 милиона леи, както следва:

- програма, *стимулираща подновяването на автомобилния парк*, по която са разпределени 222 милиона леи (през 2015 г. са извадени от употреба 25 423 превозни средства на повече от 8 години и се очаква през 2016 г. техният брой да достигне около 20 000, като за целта ще се разпределят 145 милиона леи);
- програма *„Бракуване на стари автомобили Плюс“*, по която са разпределени 75 милиона леи;
- програма *„Зелен дом“*, по която са разпределени 44.5 милиона леи за финансиране на договори, които са в сила в момента, и 94.7 милиона леи за нови договори (по тази програма се финансират отоплителни инсталации, използващи възобновяеми енергийни източници). Това включва подмяна или подобрене на традиционните системи за отопление за домакинствата. Предвижда се приблизително 15 000 души да се възползват от финансирането по програмата);
- програма *„Зелен дом Плюс“*, по която са разпределени 45 милиона леи и която ще финансира екологични материали, покривни системи и системи за оптимизиране потреблението на енергийни ресурси и материали;
- програма *„Интегрирани системи за водоснабдяване и пречиствателни станции“*, по която са разпределени 275.5 милиона леи за плащания по действащи в момента договори;
- програма *за залесяване на деградирани земи*, по която са разпределени 20 милиона леи за плащания по текущи договори и 50 милиона леи за подписване на нови договори;
- *за управление на отпадъците* – за тази цел са разпределени 100 милиона леи за подписване на нови договори, които ще фи-

нансират проекти за превенция и рециклиране за развитие на икономика, свободна от отпадъци;

- за *изграждане на велосипедни алеи*, за които са предназначени 30 милиона леи за нови договори;

- *Програма за общественото образование и обществената осведоменост за околната среда*, по която за разпределени 30 милиона леи.

Румънската държава проявява загриженост по редица проблеми, свързани с опазването на околната среда. Това е знак, че правителството ги определя като приоритетни за икономическото и социалното развитие на страната. Целта е да се постигне по-чиста и здравословна околна среда, която няма да ограничи възможностите за развитие на бъдещите поколения. За целта е необходимо да се гарантира опазването на околната среда и природните ресурси в съответствие с изискванията на устойчивото икономическо и социално развитие. Нужно е също така да се подобряват образованието и информираността на населението за постигане на тези цели.

Цитирана и използвана литература

1. Правителство на Румъния, Министерство на околната среда и устойчивото развитие, Секторна оперативна програма „Околна среда” 2007-2013.

2. Поръчка на Министерството на водите и горите № 954 / 2016.

3. Anghel, P. *Institutiile europene și tehnici de negociere în procesul integrării*. Humanitas Publishing House, 2004. 4.

4. Cairns, W. *Introducere în legislația Uniunii Europene*. Ed. Universal Dalsi Publishing House, 2001, pag.41.

5. Clean. Romania – Program concret pentru sănătatea mediului, април, 2002, Букурещ

6. Joshua, S., Goldstein, Jon, C. Pevenhouse. *Relatii internationale*. Polirom Publishing House, Bucharest, 2008.

ПОЛИТИКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В РУМЪНИЯ ...

7. Popescu, L. G. *Politici publice*. ediția a II-a, Economic Publishing House, Bucharest, 2005.
8. Prisecaru, P. *Politici comune ale Uniunii Europene*. Economic Publishing House, Bucharest, 2004.
9. Răzvan, C., Cristian, T., *Politica de Mediu*. Tritonic Publishing House, Bucharest, 2007.
10. Zamfir, E., Zamfir C. *Politici publice. România în context european*. Alternative Publishing House, Bucharest, 2009.
11. www.mmediu.ro
12. http://www.mmediu.ro/programe_finantare/pos_mediu.htm
13. www.ncsd.ro
14. http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/ispa/ispa_en.htm.
15. <http://www.digi24.ro/stiri/sci-tech/auto/statistica-noua-ani-de-la-lansarea-programului-rabla-225997>
16. <http://ziaruldearges.ro/programele-casa-verde-si-rabla-finantate-in-2016-intr-o-forma-completata-afla-ce-fonduri>

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБРЪЩЕНИЕ

Проф. д-р Красимир Шишманов 5

МЕНИДЖМЪНТ практика

ХОЛИСТИЧЕН ПОДХОД КЪМ РЕГИОНАЛНОТО БИЗНЕС РАЗВИТИЕ

Проф. д-р Никола Янков 7

ПОЛИТИКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В РУМЪНИЯ И ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ТЯХНОТО ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ

Доц. д-р Йоана Панагорец, ас. д-р Драгош Панагорец 31

МЕНИДЖМЪНТ теория

ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИТЕ ОТ НАЦИОНАЛНИТЕ ГРАНИЦИ ВЪРХУ ТЪРГОВИЯТА МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И ЕС ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЕМПИРИЧНИЯ ГРАВИТАЦИОНЕН МОДЕЛ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ТЪРГОВИЯ

Доц. д-р Драгомир Илиев, гл. ас. д-р Галин Стефанов,
доц. д-р Йото Йотов 46

ФИРМЕНА конкурентоспособност

ОСОБЕНОСТИ НА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯТА НА БИЗНЕСА В УСЛОВИЯТА НА НИСКА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ

Проф. д-р ик.н. Н. С. Отварухина, доц. д-р А. Н. Милникова 70

РЕЦЕНЗИИ, прегледи, опит

25 ГОДИНИ В ТЪРСЕНЕ ПРОБЛЕМИТЕ НА БИЗНЕСА И НЕГОВИЯ МЕНИДЖМЪНТ

(Четвъртвековен юбилей на списание „Бизнес управление“)

Проф. д-р Никола Янков 81

СПИСЪК НА СТАТИИТЕ ЗА ГОДИНА XXVI (2016) 85

Редколегия на сп. „Бизнес управление“

Красимир Шишманов – главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Никола Янков – зам. главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Иван Марчевски, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Ирена Емилова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Любчо Варамезов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Румен Ерусалимов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Силвия Костова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Международна редколегия на сп. „Бизнес управление“

Александру Неделеа – Университет „Стефан Велики“, Сучава, Румъния

Дмитрий Владимирович Чистов, – ФГОБУ ВПО Финансов университет при правителството на руската федерация, Москва, Русия

Йоана Панагорец – Университет Валахия, Търговище, Румъния

Йото Йотов – Драксел университет, Филадельфия, САЩ

Махмуд Ел Батран – Университет Кайро, Кайро, Египет

Наталья Борисовна Голованова – Московски технологически университет, Москва Русия

Татяна Викторовна Орехова – Донецки национален университет, Виница, Украйна

Тадиа Джукич —Университет в Ниш, Ниш, Сърбия

Ян Тадеуш Дуда – AGH Университет за наука и технологии, Краков, Полша

Дадено за печат на 23.10.2016 г., излязло от печат на 28.10.2016 г.,
формат 70x100/16, тираж 120

© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов,
ул. „Ем. Чакъров“ 2, тел.: +359 631 66298

© Академично издателство „Ценов“, Свищов, ул. „Градево“ 24

ISSN 0861 - 6604

БИЗНЕС управление

БИЗНЕС управление 4/2016

ИЗДАНИЕ НА
СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
„Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

4/2016

КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ И АВТОРИТЕ НА СПИСАНИЕ „БИЗНЕС УПРАВЛЕНИЕ“

Списание „БИЗНЕС управление“ публикува изследователски статии, методологически и методически разработки и прегледи, рецензии, опит.

1. Обем:

Статии: минимум - 12 страници; максимум - 25 страници;

Прегледи, рецензии, опит: минимум - 5 страници; максимум - 10 страници.

2. Депозирание на материалите:

- на хартиен носител и в електронен вид (по E-mail и/или на CD);

3. Технически характеристики:

- изпълнение Word 2003 (минимум);

- размер на страницата - А4, 29-31 реда и 60-65 знака на ред;

- разстояние между редовете 1,5 lines (At least 22 pt);

- шрифт - Times New Roman 14 pt;

- полета - Top - 2.54 см.; Bottom - 2.54 см; Left - 3.17 см; Right - 3.17 см;

- номерация на страницата - долу вдясно;

- текст под линия - размер 10 pt;

- графики и фигури - Word 2003 или Power Point.

4. Оформление:

- наименование на статията, име на автора, научна степен, научно звание - шрифт Times New Roman, 14 pt, с големи букви Bold - центрирано;

- наименование и адрес на местоработата; телефони за контакти и E-mail;

- резюме на български език в обем до 15 реда; ключови думи - от 3 до 5;

- **JEL** класификация на публикациите с икономически характер (<http://ideas.repec.org/j/index.html>);

- основен текст (изложение);

- таблиците, графиките и фигурите се вграждат софтуерно в текста (да позволяват езикова корекция и превод на английски). Цифрите и текстът вътре в тях се изписват с шрифт Times New Roman 12 pt;

- формулите се създават с Equation Editor;

5. Правила за цитиране под линия:

При цитиране да се спазват изискванията на **БДС 17377-96 Библиографско цитиране**, поместени тук: <http://www.uni-svishtov.bg/?page=page&id=71>

Всеки автор носи отговорност за отстояваните идеи, съдържанието и техническото оформление на своя текст.

6. Контакти:

Главен редактор: тел.: (+359) 631-66-397

Зам.-главен редактор: тел.: (+359) 631-66-425

Стилов редактор и ПР: тел.: (+359) 631-66-335

E-mail: jtananeva@uni-svishtov.bg

Адрес: Стопанска академия „Д. А. Ценов“, ул. „Е. Чакъров“ № 2, Свищов, България